

Brieven aan God
en andere mensen

PAUL VAN VLIET

Brieven
aan God
en andere
mensen

UITGEVERIJ BALANS

Eerste druk, oktober 2018
Zevende druk, april 2020

Copyright © 2018 Paul van Vliet/Uitgeverij Balans, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp Bas Smidt
Omslagfoto Michel Brummer
Typografie en zetwerk Jos Bruystens
Druk Wilco

ISBN 978 94 638 2103 2

NUR 320

www.uitgeverijbalans.nl

 facebook.com/uitgeverijbalans

 twitter.com/balansboeken

 instagram.com/uitgeverijbalans

 uitgeverijbalans.nl/nieuwsbrief

Voor Lidewij

Inhoud

Voorwoord	9
<i>Brieven aan</i>	
God	11
Ilse Dohna	17
Japie Groen	25
mevrouw De Vogel-de Ginzburg	31
Lidewij de Iongh	39
mijn Vader	45
Sir Geoffrey Adams	63
mijn Moeder	75
Audrey Hepburn	81
Más Argens	89
de familie Kuipers	99
Frans Bonnema	113
Gruno	119
mijn achterbuurvrouw in Den Haag	127
Paul van Vliet als 21-jarige	131
Helmi	139
Joris Hovenkamp	149

Inge van der Werf	<i>153</i>
Wim Hazeu	<i>167</i>
de Dood	<i>179</i>
mijn vrienden bij Unicef	<i>189</i>
de algemeen directeur van het Kurhaus Hotel te Scheveningen	<i>197</i>
Dankwoord	<i>201</i>

Voorwoord

Lectori Salutem!

Dit betekent: ‘Lezer, wees gegroet.’

Omdat niemand zo’n voorwoord leest, wou ik het hierbij laten.

Den Haag, oktober 2018

Paul van Vliet

AAN

God

Lieve Heer,

Het is lang geleden dat ik voor het laatst het woord tot U heb gericht. Ik was nog een kind en U stond letterlijk op het menu van alle dagen.

Er was geen ontkomen aan. Dat begon al aan het ontbijt. Mijn vader vroeg eerst Uw zegen voor de uitgestalde spijs en drank en na afloop Uw bemiddeling voor een vruchtbare werkdag.

Vóór de lessen op de christelijke scholen die ik heb bezocht, riepen de leraren U aan om te zorgen voor vlijt en goed gedrag.

Bij het avondeten werd er opnieuw gebeden en uit de Bijbel gelezen, terwijl U in het gebedje voor het slapengaan moest worden bedankt voor al het goede van de afgelopen dag in ruil voor bescherming gedurende de nacht en een gezond-weer-op. De dominee kwam regelmatig op huisbezoek om te controleren of wij het geloof in U nog wel op de juiste wijze praktiseerden. Zelfs in de vakanties ging U mee kamperen met de kinderkerk.

Ja, U was alomtegenwoordig!

‘Op bergen en in dalen zijt Gij, oh God, mijn Heer,’ zongen wij dan ook uit volle borst.

Het waren de jaren van Schuld en Boete, Zonde en Vergeving, Lijden en Genade.

En U zag álles; vooral als het níét goed was.

Dan heb ik het nog niet eens over de zondag en de christelijke feestdagen, waarop U zó indringend aanwezig was dat het in mijn wilde jongensjaren tot heftige conflicten met mijn ouders heeft geleid. Ik kon Uw heiligheid op geen enkele manier combineren met de Sturm und Drang van mijn hormonale ontwikkeling. Dat heeft er mede voor gezorgd dat ik U, toen ik het huis uitging, meteen heb losgelaten en daarna nooit meer heb toegesproken of heb aangeropen.

Tot vandaag.

Ik sloot wel mijn ogen als er ergens werd gebeden en ik heb het Onze Vader natuurlijk mee gemompeld als dat bij gelegenheid werd ingezet, maar ik zat dan intussen aan iets anders te denken. Waarschijnlijk aan een nieuwe tekst, want ik heb veel over U geschreven.

Ik heb Voetbal een keer bezongen als de Nieuwe God en de spelers en het publiek in het stadion als de nieuwe Gemeenschap der Heiligen. Voor een ander programma schreef ik een ‘Dialogo in de hemel’

tussen U en Uw zoon. Daarin vroeg U zich vertwijfeld af wat U moest doen met de wereld die U met de beste bedoelingen zo mooi had geschapen, maar die nu na al die eeuwen was verloederd tot een plek van onheil, rampen, verdriet en eenzaamheid.

Sommige mensen zijn daar toen nog boos over geworden, omdat ik U bespote en Uw naam ijdelijk gebruikte.

Ik verschool mij dan altijd achter Annie M.G. Schmidt, die heeft gezegd: 'Lachen mag van God.'

Daar bent U het toch mee eens, neem ik aan?

Toen ik U had losgelaten, riep ik in jeugdige overmoed: 'Ik kan het wel alleen.'

Als ik werd bezocht door gevoelens van verlatenheid, schreef ik daar een tekst over. Zo loste ik mijn eenzaamheid op door deze te delen met mijn publiek en ik kon de antwoorden op de grote levensvragen ontlopen in de roes van ruim zestig jaar schrijven, spelen en reizen.

Als ik wou weten hoe ik dacht of wat ik voelde las ik mijn eigen teksten.

Op dagen van verwarring verlangde ik soms terug naar de veiligheid van Uw kerk en de vanzelfsprekende saamhorigheid die met mijn kindergeloof was verbonden. Vooral als op zondag de slepende gezangen melancholiek over de stad waaierden en de kerkklokken opriepen tot gehoorzaamheid met de belofte van vergeving en genade.

Maar dat duurde nooit lang.

Als het leven mij tegenzat, wendde ik mij niet meer zoals vroeger tot Ú, maar tot mijn eigen goden: energie, creativiteit, ambitie, succes en applaus.

Daarmee kon ik in het zelfgemaakte heiligdom van het theater mijzelf in het centrum van mijn eigen erediens plaats. Dat is heel lang goed gegaan. Het is zelfs meetbaar geworden in materiële welstand: gouden platen, prijzen en koninklijke onderscheidingen. Maar nu ik drieëntachtig ben geworden, werkt dat systeem niet meer.

De oogst is binnen en ik zit terzijde en denk na, lichamenlijk wat minder sterk, geestelijk iets minder weerbaar. Ik denk na over de grote vragen van het leven, de zin van alles, over het waartoe, waarom en waarheen? Wat wil ik nog, wat kan ik nog?

De toekomst is afzienbaar geworden en een zekere haast om achter de waarheid te komen is geboden. Langzamerhand groeit de behoefte aan een nieuwe 'zingeving', zoals het modewoord zegt.

Zo ben ik na een leven lang zoeken en zwerven toch weer bij U in de buurt gekomen.

Nog niet in een rechtstreekse dialoog in de vorm van het geloof der vaders. Daarvoor bent U te abstract geworden.

Behalve bij de EO weet, geloof ik, niemand meer precies wat en wie U bent. We mogen onze eigen

God verzinnen en dat lijkt aantrekkelijk, maar de keuze is te oeverloos.

Ze zeggen dat 'God in de mens zit' of sterker nog: 'God dat ben je zelf.' Ik schiet daar niet zoveel mee op. Zeker niet nu anderen Uw zoon Jezus Christus hebben teruggebracht tot de menselijke maat van gewoon een charismatische profeet.

Het is mij allemaal te vrijblijvend.

Ik zie U in dit stadium van mijn leven vooral in het mysterie van het mooiste, het beste, het diepste. Daar ben ik naar op zoek.

Ik vind U in de liefde, in adembenemende kunst, in de onschuld van een kind, in eerbied voor het onbegrijpelijke. Dat noem ik voor het gemak dan maar 'God', in het besef dat juist voor God iedere formulering of omschrijving per definitie gebrekkig en ontoereikend is.

Voorlopig moet ik het hiermee doen.

Het is een soort houvast in de onzekerheid van deze dagen waarin alles anders is of lijkt.

Ik zal veel moeten loslaten en afscheid moeten nemen van alles wat vertrouwd was en succesvol. Ik ben benieuwd waarmee of met wie de vrijgekomen ruimte zal worden opgevuld.

Het zou mij niet verbazen als ik Ú daarin uiteindelijk zal tegenkomen.

We hoeven niet af te spreken dat ik U kan herkennen aan een rode roos in Uw knoopsgat of de *NCRV-gids* onder Uw linkerarm.

Ik zal weten dat Ú het bent als ik mij onvoorwaardelijk heb overgegeven en mijn eenzaamheid zal zijn verdwenen.

Dank voor Uw aandacht Lieve Heer, God zegene U.

Paul van Vliet

AAN

Ilse Dohna

een meisje uit een zomerkamp, ergens op de Veluwe

Lieve Ilse,

Jij was vijftien en vroegrijp, ik was twaalf en wist nog van niks. Je had een kort broekje, gladde bruine benen en natuurlijk was je blond. Lang, loshangend haar had je, dat je met een ruk van je hoofd af en toe naar achteren gooide. Ik heb je sinds 1947 nooit meer gezien of iets van je gehoord. Ik weet dus niets van je.

Misschien ben je allang dood of woon je in een ver land met een knorrige man, die oud en ziek van jou afhankelijk is. Of misschien ben je een mooie oude dame geworden, die met stijl en in rijkdom haar kinderen en kleinkinderen ontvangt en die nog altijd een twinkeling in haar ogen krijgt als er een leuke man voorbijkomt.

Ik kan de zestig jaar tussen toen en nu wel vol fan-

taseren, maar daar gaat het me niet om. Ik wil je schrijven over een paar dagen van ons leven die wij in elkaars nabijheid hebben doorgebracht. Jij weet niet hoe ingrijpend die voor mij zijn geweest.

We kampeerden met ongeveer tachtig jongens en meisjes van de Haagse Kloosterkerk in tenten ergens op de Veluwe. Jij was de onbetwiste ster van het kamp. De meeste jongens probeerden indruk op je te maken door stoer te doen en zich enorm uit te sloven. Je kreeg alle aandacht en veel cadeautjes: chocoladerepen, rolletjes drop, een halve gevulde koek. Wie geluk had, mocht naast je zitten of je zwemrolletje dragen. In de jongenstenten werd er 's nachts fluisterend over je gesproken.

Jij liet je dat allemaal rustig aanleunen met de vanzelfsprekendheid die sommige mooie meisjes van nature hebben (en behouden tot ze door de eerste desillusies worden opgeschrikt).

Ik was een onooglijke spiebel en een van de jongsten van het kamp, en jij zag mij zelfs in de verste verte niet staan. Ik kon mijn ogen niet van je afhouden. Voor het eerst in mijn leven voelde ik in mijn bloed de onrust die mij verder voor altijd zou vergezellen. Ik had wel eens eerder iets gevoeld in die richting, maar het had nooit een gezicht gehad. Nu was het object van mijn verwarrende lust zomaar aanraakbaar en de hele dag om me heen.

Het was om gek van te worden. Ik voelde me on-

gemakkelijk als de andere jongens jou 's nachts op hitsige toon bespraken met woorden die ik niet kende, maar die mij ongepast leken bij zoiets moois als jij. Wat moest ik doen met mijn 'brandende verlangen'?

Daar bleek een eenvoudige oplossing voor te bestaan, die mij vanzelf werd aangereikt. Zo oud als de wereld. Prettig natuurlijk, maar ook een beetje eng omdat je daar in die tijd nog blind van werd of een doorgezakte rug van kreeg.

(Gezien het aantal van 1 miljoen rugpatiënten in het Nederland van nu lijkt me dat nog altijd actueel.)

Je spookte dag en nacht door mijn hoofd en lijf. Hoe kon ik bij je in de buurt komen en je aandacht trekken?

Op de laatste avond kwam mijn grote kans. Er werd een bont programma opgevoerd waaraan iedere tent haar bijdrage moest leveren. Van horen zeggen wist men dat ik bij gelegenheid wel eens 'iets gek deed' en toen ik spontaan aanbood onze tent te vertegenwoordigen, maakte niemand bezwaar. Nee, graag zelfs!

Ik deed 'Jantje zag eens pruimen hangen' op zes verschillende manieren. Als dominee, als Haagse voddenman, als bekakte dame, als boer, als Hitler en als een oud heertje.

Herinner jij je daar nog iets van?